

Детальний гайд суд ПРИСЯЖНИХ

м. Вінниця, вул.
Грушевського, 17,
тел. (0432) 67-20-84.

❖ ЗАГАЛЬНІ ЗАСАДИ СУДУ ПРИСЯЖНИХ

Відповідно до Конституції України (ст. 124), правосуддя в Україні здійснюється виключно судами. Народ безпосередньо бере участь у здійсненні правосуддя через **присяжних**.

Суд присяжних в Україні діє з 2012 року, його робота регламентована Конституцією України, Кримінальним процесуальним кодексом України (далі КПК України) та Законом України «Про судоустрій і статус суддів».

На присяжних поширюються гарантії незалежності і недоторканності суддів, установлені законом, на час виконання ними обов'язків із здійснення правосуддя. За обґрунтованим клопотанням присяжного заходи безпеки щодо нього можуть уживатися і після закінчення виконання цих обов'язків.

Суд присяжних утворюється при місцевому загальному суді першої інстанції (ч. 2 ст. 383 КПК України).

Списки присяжних формують органи місцевого самоврядування (місцеві ради) у порядку, передбаченому ЗУ «Про судоустрій і статус суддів». Список присяжних затверджується на **три роки** і переглядається в разі необхідності для заміни осіб, які вибули зі списку, за поданням територіального управління Державної судової адміністрації України.

Присяжним є особа, яка у випадках, визначених процесуальним законом, та за її згодою вирішує справи у складі суду разом із суддею або залучається до здійснення правосуддя.

Присяжним може бути громадянин України, який досяг 30-ти річного віку і постійно проживає на території, на яку поширюється юрисдикція відповідного окружного суду, якщо інше не визначено законом (ч. 1 ст. 65 ЗУ «Про судоустрій і статус суддів»).

Не включаються до списків присяжних громадяни (ч. 2 ст. 65 ЗУ «Про судоустрій і статус суддів»):

- визнані судом обмежено дієздатними або недієздатними;
- які мають хронічні психічні чи інші захворювання, що перешкоджають виконанню обов'язків присяжного;
- які мають не зняту чи непогашену судимість;

- народні депутати України, члени Кабінету Міністрів України, судді, прокурори, працівники правоохоронних органів (органів правопорядку), військовослужбовці, працівники апаратів судів, інші державні службовці, посадові особи органів місцевого самоврядування, адвокати, нотаріуси, члени Вищої кваліфікаційної комісії суддів України, Вищої ради правосуддя;
- особи, на яких протягом останнього року накладалося адміністративне стягнення за вчинення корупційного правопорушення;
- громадяни, які досягли 65 років;
- особи, які не володіють державною мовою.

Особа, що включена у список присяжних, зобов'язана повідомити суд про обставини, що унеможливляють її участь у вчиненні правосуддя, якщо такі є.

Присяжний зобов'язаний (ч. 7 (п. 1, 2, 4-6) ст. 56 ЗУ «Про судоустрій і статус суддів»)

- своєчасно, справедливо та безсторонньо розглядати і вирішувати судові справи відповідно до закону з дотриманням засад і правил судочинства;
- дотримуватися правил суддівської етики;
- виявляти повагу до учасників процесу;
- не розголошувати відомості, які становлять таємницю, що охороняється законом, у тому числі таємницю нарадчої кімнати і закритого судового засідання;
- виконувати вимоги та дотримуватися обмежень, установлених законодавством у сфері запобігання корупції.

❖ КРИМІНАЛЬНИЙ ПРОЦЕСУАЛЬНИЙ КОДЕКС УКРАЇНИ

Згідно норм Кримінального процесуального кодексу України суд присяжних (**2 професійних судді та 3 присяжних**) за клопотанням обвинуваченого може розглядати кримінальні провадження в суді першої інстанції щодо злочинів, за вчинення яких передбачено довічне позбавлення волі.

Виклик присяжних у кримінальному провадженні

Після призначення судового розгляду головуючий надає розпорядження секретарю судового засідання про виклик присяжних у кількості **семи осіб**, які визначаються автоматизованою системою документообігу суду з числа осіб, які внесені до списку присяжних, учасників судового провадження та інших осіб, перелічених в ухвалі (**з яких: 3 основних присяжних, 2 запасних, 2 резервних**).

Письмовий виклик треба вручити присяжному під розписку не пізніше, **ніж за п'ять днів** до судового засідання. У виклику вказують день, час та місце проведення

судового засідання, права і обов'язки присяжного, перелік вимог до присяжних, а також підстави для звільнення їх від виконання обов'язків, припис про явку, а також обов'язок присяжного (або іншої особи, яка отримала виклик для передання його присяжному) невідкладно повідомити суд про причини неявки (ст.385 КПК України).

На підставі цього письмового виклику роботодавець зобов'язаний звільнити присяжного від роботи на час виконання ним обов'язків зі вчинення правосуддя.

Відмову роботодавця розцінюють як неповагу до суду, що спричиняє адміністративну відповідальність (ст. 185-5 КУпАП) у вигляді штрафу в розмірі від 5 до 8 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян (від 85 до 136 грн). Ухилення від явки в суд без поважної причини самим присяжним (ст. 185-3 КУпАП) загрожує більшими штрафами: від 20 до 100 нмдг (від 340 до 1700 грн).

Присяжний у кримінальному судочинстві зобов'язаний (ч. 2 ст. 386 КПК України):

- правдиво відповісти на запитання головуєчого і учасників судового провадження щодо можливих перешкод, передбачених КПК України або законом, для його участі в судовому розгляді, його стосунків з особами, які беруть участь у кримінальному провадженні, що підлягає розгляду, та проінформованості про його обставини, а також на вимогу головуєчого подати необхідну інформацію про себе;
- додержуватися порядку в судовому засіданні і виконувати розпорядження головуєчого;
- не відлучатися із залу судового засідання під час судового розгляду;
- не спілкуватися без дозволу головуєчого з особами, що не входять до складу суду, стосовно суті кримінального провадження та процесуальних дій, що здійснюються (здійснювалися) під час нього;
- не збирати відомості, що стосуються кримінального провадження поза судовим засіданням;
- не розголошувати відомості, які безпосередньо стосуються суті кримінального провадження та процесуальних дій, що здійснюються (здійснювалися) під час нього, і стали відомі присяжному у зв'язку з виконанням його обов'язків.

Під час розгляду кримінального провадження присяжний має право (ч. 1 ст. 386 КПК України):

- брати участь у вивченні всіх відомостей і доказів у судовому засіданні;

- робити нотатки під час судового засідання;
- з дозволу головуючого ставити запитання обвинуваченому, потерпілим, свідкам, експертам, іншим особам, яких допитують;
- просити головуючого роз'яснити норми закону, що підлягають застосуванню під час вирішення питань, юридичні терміни та поняття, зміст оприлюднених у судовому засіданні документів, ознаки злочину, у вчиненні якого обвинувачують особу.

Кожен із присяжних має право заявити про неможливість участі в судовому розгляді, вказавши причини або самовідвід.

Обставини, що виключають участь присяжного в кримінальному провадженні (ст. 75 КПК України):

- якщо він є заявником, потерпілим, цивільним позивачем, цивільним відповідачем, близьким родичем чи членом сім'ї слідчого, прокурора, підозрюваного, обвинуваченого, заявника, потерпілого, цивільного позивача, цивільного відповідача;
- якщо він брав участь у цьому провадженні як свідок, експерт, спеціаліст, перекладач, слідчий, прокурор, захисник або представник;
- якщо він особисто, його близькі родичі чи члени його сім'ї заінтересовані в результатах провадження;
- за наявності інших обставин, які викликають сумнів у його неупередженості;
- у випадку порушення встановленого частиною третьою статті 35 цього Кодексу порядку визначення слідчого судді, судді для розгляду справи.

Усунути присяжного можна і під час судового процесу (ст. 390 КПК України).

Таке рішення може бути ухвалено, якщо присяжний не виконує своїх обов'язків чи є обґрунтовані причини щодо неупередженості присяжного. Рішення про відсторонення присяжного ухвалюють у нарадчій кімнаті, більшістю від складу присяжних. У разі усунення присяжного до складу суду включають запасного присяжного, після чого судовий розгляд триває. За відсутності запасного присяжного вибирають нового, і судовий розгляд починається з початку.

❖ ЦИВІЛЬНИЙ ПРОЦЕСУАЛЬНИЙ КОДЕКС УКРАЇНИ:

Відповідно до п.п. 1, 3, 4, 9, 10 ч.2 ст. 293 Цивільного процесуального кодексу України у складі **одного професійного судді та двох присяжних** в порядку окремого провадження розглядаються справи про:

- обмеження цивільної дієздатної фізичної особи, визнання фізичної особи недієздатною та поновлення цивільної дієздатності фізичної особи;
- визнання фізичної особи безвісно відсутньою чи оголошення її померлою;
- усиновлення;
- надання особі психіатричної допомоги в примусовому порядку;
- примусову госпіталізацію до протитуберкульозного закладу.
-

Виклик присяжних при розгляді заяв про надання особі психіатричної допомоги у примусовому порядку здійснюється **за допомогою мобільного зв'язку**.

Оскільки заяви про надання психіатричної допомоги у примусовому порядку розглядається судом у короткі строки, а саме: протягом **24 годин** (з дня надходження) розглядаються заяви про госпіталізацію особи до психіатричного закладу; протягом **трьох днів** – про психіатричний огляд; протягом 10 днів – про надання амбулаторної психіатричної допомоги, її продовження та продовження госпіталізації

❖ ЗАКОН УКРАЇНИ «ПРО СУДОУСТРІЙ ТА СТАТУС СУДДІВ»

Відповідно до ч.2 ст.65 ЗУ «Про судоустрій і статус суддів» підставою для увільнення від виконання обов'язків присяжних може бути наявність хронічних психічних чи інших захворювань, що перешкоджають виконанню обов'язків присяжного.

Голова суду увільняє від виконання обов'язків присяжного (ч. 2 ст. 66 ЗУ «Про судоустрій і статус суддів»):

- особу, яка перебуває у відпустці у зв'язку з вагітністю та пологами, у відпустці по догляду за дитиною, а також особу, яка має дітей дошкільного чи молодшого шкільного віку або утримує дітей-інвалідів або членів сім'ї похилого віку;
- керівника або заступника керівника органу місцевого самоврядування;

- особу, яка через свої релігійні переконання вважає для себе неможливою участь у здійсненні правосуддя;
- іншу особу, якщо голова суду визнає повноважними причини, на які вона посилається.

Присяжним в обов'язковому порядку необхідно вчасно подати заяву про звільнення від виконання обов'язків присяжного у зв'язку із запланованою відпусткою.

❖ ГАРАНТІ ПРАВ ПРИСЯЖНИХ

Відповідно до Наказу Державної судової адміністрації України № 195 від 22 лютого 2017 року «Про внесення змін до Порядку виплати винагороди та відшкодування витрат, виплати добових присяжному за час виконання ним обов'язків у суді» присяжному за час виконання ним обов'язків у суді виплачується винагорода, розрахована виходячи з посадового окладу судді місцевого суду (із застосуванням відповідного регіонального коефіцієнту) з урахуванням фактично відпрацьованого часу.

До фактично відпрацьованого часу належить:

- ознайомлення присяжного з матеріалами судової справи, в якій він бере участь як присяжний;
- участь присяжного в судовому засіданні;
- перебування присяжного в нарадчій кімнаті;
- час очікування присяжним початку судового засідання, який визначено в процесуальному документі, у разі зміщення графіку засідань у суді (з часу, визначеного у процесуальному документі, до фактичного початку судового засідання).

Базовою одиницею для нарахування винагороди присяжному є кількість відпрацьованих годин. У разі, якщо присяжним для виконання обов'язків витрачено менше години, цей час зараховується як одна година.

- За присяжними на час виконання ними обов'язків у суді за місцем основної роботи зберігаються всі гарантії та пільги, визначені законом.
- Час виконання присяжним обов'язків у суді зараховується до всіх видів трудового стажу.
- Звільнення присяжного з роботи або переведення на іншу роботу без його згоди під час виконання ним обов'язків у суді не допускається.